

ЗА КАФЕТО

Дауд ибн Умар ал-Антаки¹

Кафето (араб. *буни*): [плодът] на дърво в Йемен, чието семе се засажда през март, расте и се бере през август. Дължината му е около един лакът, със стъбло с дебелината на палец. Цъфти с бели цветове и хвърля семе, подобно на лешник, но понякога може да е плоско като бакла. Ако се обели, се разделя на две части. Най-добро е, когато е тежко и жълто, а най-лошо – когато е с черен цвят. В първата си степен е горещо, а във втората – сухо². Казват, че е студено и сухо, но това не е така, тъй като то е горчиво. А всяко горчиво е горещо. Вероятно обелката му е гореща, а самото кафеено зърно е умерено или студено в първата си степен. Това, което спомага за неговата студенина, е неговата тръпчивост. Като цяло, изпробването му показва, че спомага за намаляването на телесните флуиди, слузестата кашлица, настинките, слабително и пикочононно. Сега е разпространено името му „кафе” (араб. *кахуа*). Ако се загрее силно и свари, успокоява кипежа на кръвта, полезно е [за лечението на] едра и дребна шарка, и кървящи обриви, но докарва редовно главоболие и силно разтреперване, причинява будност, води до хемороиди и потиска похотта към сношение. Възможно е да доведе и до меланхолия.

А който иска да го пие, за да стане по-жизнен и да прогони мързела и онова, за което вече казахме, да го поема често, заедно с яденето на сладки неща и фъстъчено масло. Някои хора го пият с мляко, което е погрешно и води до опасност от проказа. [Аллах е всезнаещ.]

---

¹ Ал-Антаки, Дауд ибн Умар (поч. ок. 1599). Откъсът е взет от неговата *Китаб тазкират ули л-албаб уа л-джами' ли л-аджаб ал-уджаб*, сигнатура Ms. от. 365 от колекцията ислямски ръкописи в Университетската библиотека, Лайпциг, Фолно 66, (р/в страни).

² Тази част от съчинението е пряко свързана с древногръцкото разбиране за медицината, което откриваме във „Физиката” на Аристотел. Впоследствие Гален (поч. ок. 200) възприема подобни схващания, които чрез него преминават и към средновековното ислямско разбиране за елементите и флуидите, влияещи върху човешкото тяло и здраве. Според този възглед четирите природни елементи – въздух, огън, земя, вода – притежават различни физически качества, които се комбинират помежду им. Въздухът е на първо място влажен, после горещ; огънят е на първо място горещ, после сух; земята е първо суха, а на второ място – студена; а водата – студена и влажна. Оттук и отделните вещества и съставки притежават в себе си различни комбинации от елементите и техните качества.

Арабският оригинал на тази част от съчинението на ал-Антаки и превод на английски език са публикувани от английския ориенталист Едуард Покок (1604–1691) през 1659 г.³ Тук привеждаме арабския текст според оригинален ръкопис на ал-Антаки от колекцията ислямски ръкописи в Университетската библиотека в Лайпциг и редакцията на Покок.

- Арабски оригинал⁴:

بن: [ثمر⁵] شجر باليمن يغرس حبه في اذار وينمو ويقطف في اب و يطول نحو ذراع على ساق غلط الابهام ويزهر ابيض يخلف حبا كالبنديق وربما تفرطح كالباقلي واذا قشر انقسم نصفين واجوده الوزين الاصفر وارداه الاسود وهو حار في الاولي يابس في الثانية وقد شاع برده وييسه وليس كذلك لانه مر وكل مر حار ويمكن ان القشر حار ونفس البن اما معتدل او بارد في الاولي والذي يعتضد برده عفوصيته⁶ والجملة فقد جرب لتخفيف الرطوبات والسعال البلغمي ولنزلات وفتح السدد لتجفيف وادرار البول وقد شاع الان اسمه بالقهوة اذا حمص وطبخ بالغا وهو يسكن غليان الدم وينفع من الجدري والحصبة والشري الدموي والكن⁷ يجلب الصداع الدوري ويهزل جدا ويورث السهر ويولد البواهير ويقطع شهوة الباه⁸ وربما افضى الي مالنخوليا فمن اراد شربه للنشاط ودفع الكسل وما ذكرناه فليكثر من اكل الحلو معه ودهن الفستق والسمن وقوم يشربونه باللبن وهو خطأ يخشي منه البرص [والله أعلم⁹].

---

³ Pococke, Edward. *The Nature of the Drink Kanbi, or Coffe, and the Berry of Which it is Made, Described by an Arabian Phisitian*, Oxford, Printed by Henry Hall, 1659.

⁴ Арабският оригинал е съобразен с оригиналното изписване на текста в ръкописа и този при Покок.

⁵ Присъства в ръкописа, но не и в редакцията на Покок от 1659 г.

⁶ Тук ръкописът казва *yufusaytuxu*, вм. *yufusiyatuxu*.

⁷ Най-вероятно трябва да се чете *ya lakinnaxu*.

⁸ Тук ръкописът вместо *шахуат ал-бах*, предлага *шахуат ал-джима* (и двете означаващи „полова страст“, „страст към полов акт“).

⁹ Присъства в ръкописа, но не и в редакцията на Покок.

